

Ex his igitur patet rationi apprime conformem esse coniugii intrinsecam indissolubilitatem. Cf. praeterea quae dicemus in fine Th. XXV et subseq.

THESIS XXIV.

Quod spectat ad extrinsecam dissolubilitatem vel indissolubilitatem docemus primo matrimonium ratum et consummatum neque extrinsece dissolvi posse.

I. Nunc de dissolubilitate vel indissolubilitate extrinseca. Dissolubilitas extrinseca est dissolubilitas matrimonii ex potestate superioris: porro superior matrimonio sive coniugibus primo Deus est qui matrimonium instituit, coniungitque coniuges. Potest autem Deus potestatem suam alii vices suas gerenti communicare. Porro cum quaeritur utrum matrimonium sit extrinsece dissolubile, non habetur tantum ratio huius potestatis existentis in Deo, sive non quaeritur utrum possit illud a Deo dissolvi; de hoc enim ambigendum non est: sed habetur ratio exercitii huius potestatis divinae et communicationis eiusdem factae alicui, seu quaeritur utrum in aliquo casu Deus dissolvat matrimonium et utrum communicaverit alicui homini potestatem dissolvendi vinculum coniugale. Quaestionem ita proponimus revocantes omnia ad potestatem Dei se exercentem vel se communicantem, quia quaecumque potestas aliis asseratur, ea nequit esse nisi ex positiva concessione Dei. Cum enim lege institutionis, quae non solum naturalis, sed et positiva est, quaeque valet pro quocumque matrimonio naturali, et lege christiana, quae valet pro quovis matrimonio sacramento, Deus sanxerit, ut matrimonium sit indissolubile, edixeritque universim: *quod Deus coniunxit, homo non separet*, et nihil possit inferior contra legem superioris, nullus homo posset dissolvere vinculum, nisi divina potestate fretus esset. Et sane nullam esse potestatem *humanam*, quae valeat dirimere vinculum, patet ex iis verbis Christi: *quod Deus coniunxit homo, non separet*, in quibus homo Deo opponitur, excluditur ergo homo qui auctoritate sua non Dei agat: haec porro verba universalis sunt, excluduntque a potestate divortii totalis faciendi non solos coniuges sed quemcumque hominem; iis autem verbis Christus primam institutionem expressit, eam enim sententiam collegit ex prima institutione. Tum constat ex aliis Christi verbis vim legis profecto habentibus: *Omnis qui dimiserit uxorem suam et aliam duxerit moechatur, et qui dimissam duxerit, moechatur*: quibus in verbis potest quidem iure subintelligi exceptio: *nisi Deus legislator aliter*

in certis casibus permiserit, quae exceptio intrinsece cohaeret cum ipsa potestate ferendi legem, sed non licet alias exceptiones apponere; secus enim falsa evaderent verba Christi, sententia enim Christi est: *Omnis qui dimiserit, etc. nisi ego dispensem, est moechus*, at falsum hoc foret si citra Dei dispensationem valide, dimissa priore uxore, alia duceretur. Ergo. Supponendum est autem modo quod suo loco demonstrabimus, auctoritati civili nullam potestatem competere in matrimonium christianum.

Ita ergo proposita quaestione dicimus 1) matrimonium christianum consummatum nedum intrinsece, ut hactenus probatum est, sed et extrinsece indissolubile esse. Huius rei potest quaeri ratio demonstrans ita esse, et ratio cur ita sit. Rem ita esse facile probatur. Si extrinsece dissolvi posset matrimonium christianum consummatum, Ecclesia profecto sciret vel Deum certis in casibus illud dissolvere, vel se habere a Deo potestatem ipsum dissolvendi, vel saltem non negaret se hanc potestatem habere; atqui Ecclesia utrumque ignorat, imo negat, negans simpliciter posse unquam quavis ex causa dissolvi matrimonium christianum consummatum, vel se habere potestatem illud dissolvendi. Cf. *cc. Verum et Ex publico, De Convers. Coniugatorum*: ergo.

Quaenam autem sit ratio huius omnimodae indissolubilitatis disputant Theologi (cf. Sanchez L. II. D. 13. Bellarmin. c. 4). Et quidem certum est quod quatenus extrinsece quoque indissolubile est, ratio ultima est quia Deus ita voluit: sed quaeritur ratio, cur Deus ita voluerit, quae ratio est congruentiae. Dicimus ergo quod talis ratio adaequata huius rei nequit peti a iure naturae, nam ius naturae non prohibet omnem dissolubilitatem et divortium, ut vidimus; et praeterea si ius naturae esset ratio, non dissolveretur aliquando matrimonium consummatum infidelium, quod tamen fit. Neque potest peti ea ratio ex dignitate sacramenti, si tantum spectetur id quod est sacramento essentielle; nam et matrimonium ratum est sacramentum, non secus ac consummatum, et tamen, ut dicemus, dissolvi potest. Neque est hac in re audiendus Hinemarus Rhemensis, qui in epistola 22. de nuptiis incestuosis cuiusdam Stephani, enarrans verba Leonis ad Episcopum Narbonensem, adhibita quoque auctoritate Augustini, negat nuptias habere in se Christi et Ecclesiae sacramentum, si eas non subsequitur commixtio sexuum, negat pariter illam mulierem pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexuum, quemadmodum, ait, dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Quod profecto non bene probat verbis allatis Leonis aientis: « cum societas nuptiarum ita ab initio con-

stituta sit ut praeter sexuum coniunctionem haberet in se Christi et Ecclesiae sacramentum ». Nam ex his potius patet a Leone sacramentum Christi et Ecclesiae distingui a coniunctione sexuum. Et sane sacramentum hoc sive id quod Christi et Ecclesiae unionem repraesentat, situm est in unione indissolubili unius cum una atque idcirco unione inter ingenuas et aequales, eo quod haec sola unio a Leone haberetur ut indissolubilis vereque coniugalis. De commixtione autem sexuum sollicitus non est Leo, quae et extra nuptias habet locum. Cf. quae ad ea verba Leonis dicemus in Appendice.

Restat ergo ut ratio huius omnimodae indissolubilitatis sit dignitas quidem sacramenti sed ut ita dicam, integre spectata, nempe coniuncta cum significatione unionis indissolubilis Christi cum Ecclesia per carnem assumptam. Quod sit dignitas sacramenti, patet, quia ideo matrimonium infidelium dissolvi potest, quia non est ratum (c. *Quanto de Divortii*); quod autem ea sola non sufficiat, iam probavimus. Ut ergo intelligatur alterum elementum, quod superaddimus, advertendum est 1) consummationem matrimonii non quidem ad essentiam, sed ad integritatem eiusdem spectare, quae integritas attenditur non secundum perfectionem primam quae consistit in ipso esse rei, sed secundum perfectionem secundam, quae consistit in operatione (1^a p. q. LXXIII. a. 1): 2) Matrimonium sacramentum illudque consummatum significare complete in actu secundo unionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam; fiunt enim vir et mulier actualiter una caro per actum coniugalem: matrimonium vero sacramentum quidem, sed non consummatum, significare eandem unionem in actu primo, vir enim et mulier habent potestatem actus coniugalis. Solet quidem dici matrimonium ratum significare unionem Dei cum anima per gratiam, consummatum vero unionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam: et idcirco illud dissolubile esse, sicut dissolvi potest unio Dei cum anima, non autem istud propter contrariam rationem. At quamvis reprobare nobis non liceat hanc declarationem, licet tamen eam interpretari. Censemus scilicet hanc doctrinam potius quam rationem dissolubilitatis vel indissolubilitatis coniugii, esse explicationem excogitatum, supposita iam aliunde nota dissolubilitate matrimonii rati, ut quodam nempe exemplo res declararetur. Nam si reapse id tantum significat matrimonium ratum, cur non potest pluribus aliis causis solvi et quidem etiam privata coniugum potestate, sicut unio animae cum Deo? Ceterum Paulus de omni matrimonio christiano affirmat, quod significet unionem Christi cum Ecclesia. Discrimen erit ergo in modo repraesentandi, sed res repraesentata eadem est. Porro quoniam indissolubilitas matrimonii potissimum pendet ex re significata, oportet

tebat ut illud matrimonium esset prorsus indissolubile etiam extrinsece, quod perfecto modo repraesentat unionem indissolubilem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam. Tale autem est matrimonium sacramentum consummatum. Ratione ergo rei significandae cum aliquod matrimonium indissolubile prorsus esse oporteret, sicut indissolubilis est prorsus unio Christi cum Ecclesia, tale est matrimonium christianum consummatum, quoad ad eam rem significandam aptissime conducit (cf. c. *Debitum De Bigamis*, et s. Thomam q. LXI. a. 2. ad 1^a).

THESIS XXV.

Matrimonium ratum solvitur extrinsece per professionem religiosam, tum solvi potest auctoritate Rom. Pontificis.

I. Matrimonii rati vinculum dissolvi potest et dissolvitur primo per professionem religiosam, qua ipso iure matrimonium procedens ratum dirimitur. Nec enim est in potestate coniugis professione facta solvere vel servare vinculum coniugale, sed in potestate eius est ponere id quo, tanquam conditione posita, iure divino matrimonium dirimitur. Ita creditum esse in Ecclesia a pluribus seculis quod per professionem religiosam matrimonium ratum solvatur, patet ex consensu Theologorum (cf. s. Thom. q. LXI. a. 2), ex dispositione Iuris Canonici c. *verum De Convers. coniug.* ex decreto Conc. Trid. De Matrim. cn. 6. « Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per sollemnem religionis professionem alterius coniugum non dirimi: A. S. ». Ante aetatem quoque scholasticam id creditum et in praxim deductum esse liquet tum ex testificatione Innocentii III, qui c. *Ex parte eod. tit.* idem statuit nolens « a praedecessorum suorum vestigiis declinare, qui respondere consulti etc. » ex quo liquet non unicum fuisse Alexandrum III qui id docuit: tum ex testificatione eiusdem Alexandri III, in d. c. *Verum*, « sicut quidam sancti de nuptiis vocati fuerunt »: tum ex historia, quae nonnulla exempla hac in re suppeditat. Et quidem certum ex sec. VII huius rei testimonium exhibet Beda Hist. Angl. L. IV. c. 49 collato Thoma Eliensi apud Whartonum in Anglia sacra p. 4^a. Scribit enim ille Aedilthydam coniugem regis Ecgridi nunquam potuisse adduci ut coniugio regis uteretur, ac tandem ingressam esse monasterium. Iste vero addit quod cum frustra Rex adnitus fuisset recuperare Aedilthydam seu, ut eam ipse vocat, Etheldredam, sibi copulavit matrimonio Ermembergen. S. Gregorius M. Dialogg. L. III. c. 44 refert virginem Gregoriam « dum adolescentiae suae tempore con-